

Motivering voor de Ina Dammanprijs 2014 aan Emanuel Overbeeke

'Simon Vestdijk studeerde voor arts, koos voor het schrijverschap maar het liefst ging hij in de muziek'. Zo opende Emanuel Overbeeke in 1985 het symposium 'Vestdijk in de muziek'. Muziek was in Vestdijks leven, ook zijn schrijversleven altijd aanwezig, in belletrise en in beschouwelijk werk. Daar heeft Overbeeke, zelf musicoloog van professie, buitengewoon veel aandacht voor. Vestdijks muzikaliteit is zijn specialisme geworden. Zijn publicaties en optredens daarover zijn talrijk. Zelfs als hij niet over Vestdijk schrijft, verwijst hij naar hem: zijn standaardwerk *Muzikale dubbellevens* telt 15 verwijzingen naar Vestdijks muzikale opvattingen.

Al vroeg heeft hij zich vastgebeten in het oeuvre van Vestdijk om overzicht te krijgen van alle muziekpassages in de werken van Vestdijk. Overbeeke wilde achterhalen hoé Vestdijk over muziek heeft geschreven, wáar hij dat heeft gedaan en wélke ontwikkeling zich daarin heeft voorgedaan. De neerslag hiervan in 'Vestdijk en de muziek' (1981) stuurde hij voor commentaar op naar de componiste Saar Bessem, die Vestdijk goed gekend heeft. Zij was de vriendin van Willem Pijper voor wie Vestdijk het libretto *Merlijn* schreef. Toch is deze breed opgezette studie van Overbeeke achteraf gezien een openingszet op een ruim speelveld waarop deze zomer nog een variant is toegevoegd tijdens een literaire brunch in het Meermannano Museum.

In 1991 verscheen zijn lezenswaardige publicatie *Het dilettantenmasker afgelegd*. Hierin is Vestdijks pretentie als muziekcriticus gewogen. Vestdijk had naar eigen zeggen het masker van de amateur zelf verwijderd, omdat muziekkenners hem weinig au sérieux namen. Overbeeke's weging krijgt een verrassende uitkomst: Vestdijk behoort tot de interessantste muziekcritici in Nederland, maar een die 'eerder overtuigt door zijn stijl en niet door zijn argumenten'. Anders dan in zijn overig literaire werk waarin een bewering prompt door een ontkenning kan worden ontkracht, schreef Vestdijk over muziek 'vaak uitdagend' en noemt hij zijn 'betoogetrant pertinent'. Overbeeke wijst dus op de persoonlijke en gedurfde aanpak van Vestdijks eigenzinnige bemoeienissen met de muziek. Een onderstreping daarvan is de verrukkelijke zin van Overbeeke in zijn opstel over 'Vestdijk en Claude Debussy': 'Vestdijk was niet tegen interpretaties op zich, maar tegen voorgeschreven interpretaties.'

Er volgden nog vele zetten op het muzikale speelveld van Vestdijk in de vorm van artikelen, lezingen en optredens. Met ere moet de bezorging in 1983 worden vermeld van Vestdijks tiendelige *Verzamelde Muziekessays*, samen met Marius Flothuis. Zij zijn dit jaar als e-book opnieuw uitgebracht.

In 2004 was Overbeeke betrokken bij een concert in het Utrechtse Vredenburg. Roger Braun (piano) en Maarten Koningsberger (bariton) brachten er composities van Vestdijk ten gehore. Overbeeke leidde deze unieke uitvoering speels in met een voordracht over de 'Muziekpublicist tussen drie dames'. De drie vrouwen, Anna Enquist, Margriet de Moor, en Helène Nolthenius, schreven evenals Vestdijk over muziek. Overbeeke vergeleek ze, maar betrok er een mannelijke muziekminnende auteur bij, die óók over de betekenis

van muziek in het oeuvre van Vestdijk had geschreven: Maarten 't Hart. Overbeeke had zich eerder tegen 't Hart gekeerd. De heren zijn het niet eens over de betekenis van de muziek in het fictionele werk van Vestdijk. In een lezing tijdens de Anton Wachterprijsuitreiking in 1979, noemde Maarten 't Hart 'het paradoxaal' dat Vestdijk, die de muziek boven alles stelde, in zijn letterkundig werk betrekkelijk zelden over muziek spreekt. Emanuel Overbeeke reageerde hier als volgt op: 'De bewering van Maarten 't Hart dat Vestdijk in zijn belletrie, afgezien van enkele romans en gedichten zo weinig muziek behandelt, is aantoonbaar onjuist. Wanneer men alle werken zou nalopen op muziekverwijzingen zal men er honderden tegenkomen, door het gehele oeuvre heen'. Bovendien stelde Overbeeke dat muziek in zijn belletrie 'onderdeel uitmaakt van Vestdijks thematiek', en dat de muziek hierin 'enorm veel functies vervult'. Maarten 't Hart vond dit getuigen van 'jeugdige overmoedigheid'.

Over één van de functies van muziek in het werk van Vestdijk zijn zij het wél eens. Dat kan ook moeilijk anders zonder Vestdijk zelf voor het hoofd te stoten. Hij wees zijn lezers er immers op dat zijn liefde voor de muziek in wezen religieus was; muziek is een surrogaat voor religie. Dit aspect behandelt Overbeeke in zijn al gememoreerde 'Simon Vestdijk en Claude Debussy'. Over deze Franse componist heeft Vestdijk volgens Overbeeke, een van zijn meest belangwekkende muziekessays geschreven. Evenals bij Mahler, zijn lievelingscomponist, ondergaat Vestdijk bij de muziek van Debussy mystieke ervaringen. Recent is in het archief van Hans Visser een nog onbekende, handgeschreven brief van Vestdijk gevonden. De brief van 12 januari 1958 is gericht aan de componist Kees van Baaren. Vestdijk legt hem een probleem voor waarop hij is gestuit in *La Mer*, een compositie van Debussy.

Emanuel Overbeeke zal aanstonds zijn bevindingen over dit muzikaal consult meedelen in zijn Ina Dammanlezing waartoe hij is uitgenodigd na het besluit van het bestuur om de Ina Dammanprijs 2014 toe te kennen aan dr. Emanuel Overbeeke. Het bestuur eert hem voor de wijze waarop hij in woord en geschrift, met volharding en overtuiging jaren achtereen de aandacht heeft gevestigd op Vestdijk als liefhebber, kenner, criticus en essayist van de klassieke muziek.

Het bestuur van de Vestdijkkring